

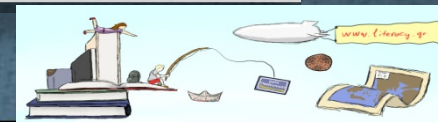
Θεωρία των Κειμενικών Ειδών

Μαρία Ποιμενίδου
Δρ. Νηπιαγωγός, Κοινωνιολόγος
mpoimenidou@uth.gr

Η παρουσίαση αναπτύχθηκε για την πλατφόρμα
'Ταξίδι στον γραμματισμό'

Συνοπτική παρουσίαση

- ο Κειμενικό είδος
- ο Γλώσσα & επικοινωνία
- ο Η κοινωνική διάσταση της γλώσσας
- ο Ορισμός του κειμενικού είδους
- ο Οι λειτουργίες των κειμενικών ειδών
- ο Τα χαρακτηριστικά των κειμενικών ειδών
- ο Αρχές ανάλυσης κειμενικών ειδών
- ο Πίνακας 1. Σύνοψη κειμενικών ειδών όπως παρουσιάζονται σε ποικίλες επικοινωνιακές περιστάσεις (Martin και Rose, 2007)
- ο Κειμενικά είδη στην εκπαίδευση
- ο Πίνακας 2. Οκτώ σημαντικά κειμενικά είδη (και τα στάδιά τους) στο Αναλυτικό πρόγραμμα της Αυστραλίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Mary Macken- Horarik, 2002)
- ο Παρουσίαση πλαισίου Εφαρμογών:
  - ✓ Αφήγηση
  - ✓ Αφήγηση και διδακτικές εφαρμογές

Κειμενικό είδος (genre)

- ο Ο όρος 'κειμενικό είδος' χρησιμοποιήθηκε αρχικά στη λογοτεχνία και στην εθνογραφία. Και στα δύο πεδία αποτελούσε ταξινομητική κατηγορία που διευκόλυνε την ομαδοποίηση των κειμένων με βάση κοινά χαρακτηριστικά. Η διαδικασία ταξινόμησης των κειμένων στηρίζονταν στα πρότυπα κάθε κειμενικού είδους.
- ο Η ταξινόμηση με βάση κλειστές κατηγορίες κειμενικών ειδών αποδείχθηκε ότι αδυνατούσε να ανταποκριθεί στον πλουραλισμό της πραγματικότητας, τόσο στην κειμενική όσο και στην κοινωνική διάστασή της.
- ο Σε νεότερες γλωσσολογικές προσεγγίσεις η χρήση του όρου συνδέθηκε με τη νοηματική επεξεργασία των κειμένων. Έτσι, η κατηγοριοποίηση σε κειμενικά είδη χρησιμοποιήθηκε για την συστηματικότερη ανάλυση των κειμένων και τη διευκόλυνση της κατανόησης και της χρήσης τους. Αυτό το πλαίσιο αντικαθιστά την τυπολογική μελέτη με μια τοπολογική, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα με την τυπική μορφή και την ποικιλία στη δομή και τα χαρακτηριστικά των κειμενικών ειδών.

Γλώσσα & επικοινωνία

- ο Η σύγχρονη γλωσσολογία δίνει έμφαση στον επικοινωνιακό χαρακτήρα της γλώσσας και στρέφει το ενδιαφέρον της στην αναζήτηση των τρόπων με τους οποίους η γλώσσα πραγματώνει την ανάγκη των ανθρώπων για αλληλεπίδραση.
- ο Η διαδικασία με την οποία παράγεται η γλώσσα μπορεί να αποδοθεί ως μια ακολουθία πράξεων. Αρχικά, ενεργοποιούνται κοινωνικές επαφές, στις οποίες αναπτύσσεται λεκτική επικοινωνία και αλληλεπίδραση. Στη συνέχεια, αυτή η δράση παράγει τύπους γλωσσικής επικοινωνίας στους οποίους τελικά βασίζεται.
- ο Η παραγωγική διάσταση αυτής της διαδικασίας αντανακλάται στις αλλαγές που επιδέχονται οι γλωσσικοί τύποι, ώστε λειτουργικά να εξυπηρετούν τις ανάγκες κάθε συγκεκριμένης επικοινωνίας στο κοινωνικο -ιστορικό πλαίσιο της (Vološinov, 2003).
- ο Για τους συμμετέχοντες στην επικοινωνία, το κέντρο βάρους δεν βρίσκεται στην αναγνώριση των γλωσσικών τύπων, αλλά στο νέο που αυτοί μεταφέρουν και επομένως στο συγκεκριμένο νόημα που αποκτούν στο δεδομένο πλαίσιο.
- ο Κάθε εποχή και κάθε κοινωνική ομάδα για την επίτευξη των επικοινωνιακών στόχων της χρησιμοποιεί σταθερούς τύπους εκφωνημάτων, τα κειμενικά είδη (Bakhtin, 2003).

Η κοινωνική διάσταση της γλώσσας

- ο Η μελέτη της επικοινωνίας καθορίζει και τον τρόπο μελέτης της γλώσσας. Για τον Vološīnov η γλώσσα αφορά τη ζωή και ιστορικά αναδύεται ακριβώς εκεί, στη διακριτή λεκτική επικοινωνία, και όχι στο αφηρημένο γλωσσικό σύστημα των γλωσσικών τύπων ούτε στον ατομικό ψυχισμό του ομιλητή.
- ο Ο Bakhtin παρατηρεί ότι στην πραγματικότητα, ενώ το γλωσσικό σύστημα κατανοείται ως σταθερό σε κάθε δεδομένη χρονική στιγμή, δηλαδή στη διάσταση της συγχρονικότητας, ταυτοχρόνως στην διαχρονική του διάσταση αλλάζει και αυτό το γεγονός συνδέεται άμεσα με την ιστορική εξέλιξη των γλωσσικών κοινοτήτων.
- ο Σε αυτή την προοπτική, μονάδα επεξεργασίας ορίζεται το κείμενο, καθώς αναγνωρίζεται ότι η επικοινωνία συντελείται μέσα σε κείμενα και όχι σε απομονωμένες λέξεις ή προτάσεις. Το κείμενο, μπορεί να είναι γραπτό ή προφορικό ή να υλοποιείται σε οποιοδήποτε άλλο μέσον έκφρασης.

Ορισμός του κειμενικού είδους

- Τα κειμενικά είδη αποτελούν κοινωνικές πρακτικές που διαμορφώνονται προκειμένου να εξυπηρετήσουν συγκεκριμένους επικοινωνιακούς στόχους.
- Ο Jim Martin (1984) ορίζει το κειμενικό είδος ως: «*μια σταδιακή, σκόπιμη και στοχοθετημένη διαδικασία, η οποία λεκτικοποιείται με γλωσσικά κυρίως κείμενα και αναπαριστά, σε ένα αφαιρετικό επίπεδο, τις γλωσσικές στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για την πραγμάτωση ποικίλων ειδών κοινωνικών στόχων*».
- Το κειμενικό είδος διαφέρει από το 'ομιλιακό γεγονός', γιατί αποτελεί μια πρακτική του κοινωνικού χώρου που αναγνωρίζεται πέρα από τη συγκεκριμένη περίπτωση επικοινωνίας. Ακόμη, στο πλαίσιο κάθε επικοινωνίας μπορεί να περιλαμβάνονται περισσότερα από ένα κειμενικά είδη. Για παράδειγμα, ένας χαιρετισμός σε δημόσια εκδήλωση είναι ένα ομιλιακό γεγονός που μπορεί να οργανώνεται από διαφορετικά κειμενικά είδη, όπως Ανασκόπηση, Αναφορά, Έκθεση, κ.α.
- Επιπλέον, το κειμενικό είδος διαφέρει από τους τρόπους επικοινωνίας και τους τύπους κειμένων. Ένα mail ή μια επιστολή δεν αποτελούν κειμενικά είδη. Αυτό γίνεται κατανοητό, όταν αντιληφθούμε ότι τα είδη αυτά μπορούν να εξυπηρετήσουν μια πληθώρα σκοπών που πραγματώνονται μέσα από διαφορετικά κειμενικά είδη. Για παράδειγμα η επιστολή μπορεί να είναι μια Αφήγηση, μια Ανασκόπηση, αλλά και μια Κριτική απάντηση.

Οι λειτουργίες των κειμενικών ειδών

Τα κειμενικά είδη ως κοινωνικές πρακτικές:

- ο **οργανώνουν το λόγο**

Χαρακτηριστικά μπορούμε να αναφερθούμε στα στάδια που συγκροτούν ένα κειμενικό είδος. Η διαδοχή των σταδίων συντελεί τόσο στη λογική όσο και στην κειμενική οργάνωση και συνοχή.

- ο **λειτουργούν υποστηρικτικά στην κατανόηση και την παραγωγή κειμένων**

Ως καθιερωμένες πρακτικές επικοινωνίας σε κάθε περίπτωση διευκολύνουν στην αντίληψη του επικοινωνιακού σκοπού και από την άλλη λειτουργούν ως πρότυπα στην σύνθεση των κειμένων.

- ο **συμβάλλουν στην εξοικονόμηση χρόνου και στην ψυχολογική ανακούφιση τόσο του παραγωγού όσο και του δέκτη**

Τα χαρακτηριστικά των κειμενικών ειδών

- ο Από την μελέτη της επικοινωνίας έχουν καταγραφεί τα κειμενικά είδη του κοινωνικού χώρου. Τα κειμενικά είδη αναγνωρίζονται από το όνομά τους, καθώς και από τα κειμενικά στάδια και τις γραμματικές επιλογές που πραγματώνουν τον επικοινωνιακό στόχο τους.
- ο Η γλώσσα ερμηνεύει ταυτόχρονα τη δημόσια και την ιδιωτική διάσταση των κοινωνικών εμπειριών. Για αυτό το λόγο η πραγμάτωση των κειμενικών ειδών παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία αποκλίνοντας συχνά από την πρότυπη οργάνωση.
- ο Ενώ η ονομασία και η περιγραφή των κειμενικών ειδών μπορεί να θεωρηθεί δεδομένη, κάθε κειμενικό είδος μπορεί να πραγματωθεί με άπειρους τρόπους, καθώς ως στοιχείο της γλώσσας ενέχει την αλλαγή και την εξέλιξη.
- ο Διαφορετικοί τρόποι ανάλυσης των κειμενικών ειδών έχουν δημιουργήσει τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις: την ομάδα New Rhetoric, και τις σχολές English for Special Purposes (ESP) και Systemic Functional Linguistics ή Sydney School. Η παρούσα παρουσίαση αξιοποιεί την Συστημική Λειτουργική Γλωσσολογία καθώς ένα μεγάλο μέρος του έργου της εστιάζει στην εκπαίδευση.

Αρχές ανάλυσης κειμενικών ειδών (I)

Τύπος κειμένου- κειμενικό είδος.

Αναγνωρίζοντας μια μορφή επικοινωνίας θα πρέπει να διακρίνουμε καταρχήν αν πρόκειται για κειμενικό είδος ή τύπο κειμένου. Για παράδειγμα μια μαγειρική συνταγή, οι κανόνες ενός παιχνιδιού και οι οδηγίες συναρμολόγησης μιας συσκευής αποτελούν διαφορετικούς τύπους κειμένων που οργανώνονται μέσα από το κειμενικό είδος της Διαδικασίας.

Αναγνώριση του επικοινωνιακού σκοπού και ονομασία (generic identity)

Συνήθως, ο κοινωνικός χώρος διαθέτει ονομασίες για τα κειμενικά είδη που χρησιμοποιεί. Κάθε κειμενικό είδος χρησιμοποιείται για να εξυπηρετήσει συγκεκριμένους επικοινωνιακούς σκοπούς. Ωστόσο, εξετάζοντας την πληθώρα των περιστάσεων επικοινωνίας, σε κάθε κοινωνικό χώρο διαπιστώνεται ότι υπάρχουν κειμενικά είδη τα οποία δεν διαθέτουν ονομασία.

Αναγνώριση σταδίων

Κάθε κειμενικό είδος οργανώνεται μέσα από στάδια, γιατί το νόημα δεν μπορεί να συγκροτηθεί μεμιάς. Τα κειμενικά στάδια αποτελούν λειτουργικά στοιχεία του νοήματος και αποδίδονται με ονομασίες που είναι γνωστές ως 'λειτουργικές ταμπέλες'.

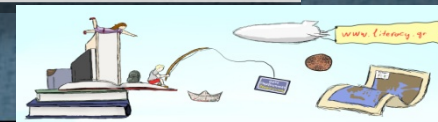
Αρχές ανάλυσης κειμενικών ειδών (II)

Υποχρεωτικά και προαιρετικά στάδια

Η μελέτη των κειμενικών ειδών και η συγκρότηση του νοήματος αποκαλύπτει ότι εκτός από τα υποχρεωτικά στάδια που οργανώνουν το νόημα της επικοινωνίας υπάρχουν και κάποια άλλα που χαρακτηρίζονται προαιρετικά. Τα προαιρετικά στάδια πλαισιώνουν τη δομή των κειμενικών ειδών, ωστόσο η έλλειψή τους δεν δημιουργεί προβλήματα. Για παράδειγμα, ένα ιστορικό κείμενο οργανώνεται ως Ανασκόπηση μέσα από τα στάδια Προσανατολισμός και Καταγραφή γεγονότων. Η Ανασκόπηση πολλές φορές ολοκληρώνεται με το προαιρετικό στάδιο του Επανα-προσανατολισμού, που συνδέει τα αναφερόμενα γεγονότα με το σήμερα. Ωστόσο, η έλλειψη αυτού του σταδίου δεν δημιουργεί προβλήματα στην κατανόηση των αναφερόμενων γεγονότων.

Πρότυπα κειμενικά είδη και τροποποιήσεις

Τα πρότυπα κειμενικά είδη μας δίνουν πληροφορίες σχετικά με τα δομικά και γραμματικά στοιχεία που συμβάλλουν στην οργάνωση του νοήματος και στην αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας. Οι τροποποιήσεις των κειμενικών ειδών οδηγούν την επικοινωνία σε διαφορετικά από τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Επιπλέον, η μελέτη των τροποποιήσεων μάς αποκαλύπτει τις λανθάνουσες προθέσεις της επικοινωνίας.

ΤΥΠΟΙ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΙΔΗ
ΙΣΤΟΡΙΕΣ	Εξιστόρηση Αφήγηση Παράδειγμα
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ	Προσωπική απάντηση Ανασκόπηση Ερμηνεία Κριτική
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ	Έκθεση Συζήτηση
ΕΚΘΕΣΗ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ	Αυτοβιογραφία Βιογραφία Ιστορική αφήγηση
ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ	Διαδοχική Εξήγηση Αιτιολογική Εξήγηση Παραγοντική Εξήγηση
ΑΝΑΦΟΡΕΣ	Περιγραφική Αναφορά Ταξινομητική Αναφορά Σύνθετη Αναφορά
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ	Διαδικασία Ανασκόπηση Διαδικασίας

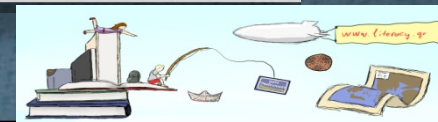
Κειμενικά είδη στην εκπαίδευση

- Ένα σημαντικό μέρος της έρευνας γύρω από τα κειμενικά είδη στην επικοινωνία έχει εστιάσει στην εκπαίδευση. Ο Halliday επισημαίνει ότι η μάθηση συνδέεται με τη συγκρότηση του νοήματος και η εκπαίδευση στοχεύει στην επέκταση του νοητικού δυναμικού κάθε εκπαιδευόμενου.
- Η παιδαγωγική των κειμενικών ειδών (genre based pedagogy) είναι μια κριτική παιδαγωγική γραμματισμού. Για να ανταποκριθεί ο μαθητής αποτελεσματικά στην εκπαίδευση, χρειάζεται να χρησιμοποιεί μια ποικιλία κειμενικών ειδών αναγνωρίζοντας την ιδιαιτερότητα της δομής τους και, επιπλέον, τους γραμματικούς πόρους που τα χαρακτηρίζουν.
- Σε αυτό το πλαίσιο οι γλωσσικοί στόχοι αποτελούν αναπόσπαστο πεδίο στην επεξεργασία όλων των γνωστικών αντικειμένων. Μέσα από αυτή τη διαδικασία το πεδίο του γραμματισμού διευρύνεται σε κειμενικά είδη που χαρακτηρίζουν τα ποικίλα επιστημονικά πεδία και υποστηρίζεται η ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών.
- Ο Martin διακρίνει στην εκπαίδευση τρεις κατηγορίες κειμενικών ειδών:
  - ✓ προσωπικά (personal)
  - ✓ πληροφοριακά (factual)
  - ✓ αναλυτικά (analytical)

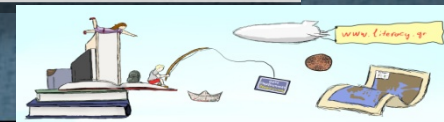

ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΙΔΗ	ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	Προσανατολισμός ^Καταγραφή γεγονότων ^ (Επαναπροσανατολισμός)
ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	Γενική δήλωση ^Περιγραφή όψεων ^Περιγραφή δραστηριοτήτων
ΕΞΗΓΗΣΗ	Γενική δήλωση ^Ακολουθία συνεπειών
ΕΚΘΕΣΗ	Θέση ^Επιχειρήματα ^Επανάληψη
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	Θέμα ^Επιχειρήματα & αντεπιχειρήματα ^Συμπέρασμα
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	Στόχος ^Βήματα 1- ν ^ (Αποτελέσματα)
ΑΦΗΓΗΣΗ	Προσανατολισμός ^ (Πλοκή ^Αξιολόγηση) ^Λύση
ΕΙΔΗΣΕΙΣ	Εισαγωγή ^Σημαντικά γεγονότα ^Συζήτηση

Παρουσίαση πλαισίου εφαρμογών

Αφήγηση

- ο Η Αφήγηση αποτελεί το πρώτο κειμενικό είδος με το οποίο το παιδί εξοικειώνεται μέσα από το κοινωνικό περιβάλλον του. Έτσι, υπάρχει η εντύπωση ότι η δομή της αφήγησης είναι γνωστή στα νήπια και πολλές φορές δεν συμπεριλαμβάνεται στους μαθησιακούς στόχους του νηπιαγωγείου. Τη στάση αυτή ενισχύει το γεγονός ότι κάποια παιδιά ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε δραστηριότητες αφήγησης και, επιπλέον, ότι με την πάροδο του χρόνου παρατηρείται μια 'φυσική' ανάπτυξη στην οργάνωση του λόγου των παιδιών. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι όλα τα νήπια δεν έχουν στον ίδιο βαθμό την ικανότητα να οργανώνουν τις αφηγήσεις τους.
- ο Η μεθοδευμένη προσέγγιση αφηγηματικών κειμένων θα δώσει στα παιδιά τις βάσεις για να αποκτήσουν την απαιτούμενη μεταγνώση. Δηλαδή, να γίνει κατανοητό ότι σε μια αφήγηση χρειάζεται να αναφέρουμε το χρόνο και τον τόπο στον οποίο εκτυλίχθηκε το περιστατικό και να παρουσιάσουμε τα πρόσωπα που συμμετείχαν και τις δράσεις τους.
- ο Αυτά τα χαρακτηριστικά της Αφήγησης συγκροτούν και την τυπική δομή του κειμενικού είδους που είναι:

Προσανατολισμός ^ (Πλοκή ^ Αξιολόγηση) ^ Λύση

- ο Με άλλα λόγια στο στάδιο του Προσανατολισμού παρουσιάζονται τα πρόσωπα και η περίσταση, ενώ μέσα από επόμενα στάδια παρουσιάζονται οι δράσεις. Η Αφήγηση οργανώνεται με βάση τη χρονική ακολουθία των γεγονότων, την οποία ο αφηγούμενος καλείται να σεβαστεί.

Αφήγηση και διδακτικές εφαρμογές

- ο Ένα σημαντικό μέρος της επικοινωνίας συντελείται μέσα από αφηγήσεις. Έτσι, πολλές φορές ο όρος αφήγηση, ως μεγαλο - κατηγορία, χρησιμοποιείται για κείμενα που εξυπηρετούν διαφορετικούς επικοινωνιακούς σκοπούς και για το λόγο οργανώνονται μέσα από διαφορετικά κειμενικά είδη.
- ο Στο νηπιαγωγείο χρησιμοποιείται μια μεγάλη ποικιλία αφηγηματικών κειμένων που παρουσιάζονται στα νήπια μέσα από την ανάγνωση ή τη διήγησή τους. Τα κείμενα αυτά έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά αλλά και κάποια ιδιαίτερα, που εξυπηρετούν το σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν.
- ο Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα παραμύθια και οι μύθοι. Και τα δύο είδη οργανώνονται με τα στάδια «Προσανατολισμός ^ Λύση» που αποτελούν τη βασική τους κειμενική δομή. Ωστόσο, στους μύθους, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τους μύθους του Αισώπου, παρατηρείται η προσθήκη ενός τελικού σταδίου στο οποίο καταγράφεται το συμπέρασμα. Το στάδιο αυτό, που χαρακτηρίζει τους μύθους, αντιστοιχεί στον επικοινωνιακό στόχο τους, που είναι διδακτικός. Στο 'διδακτικό επιμύθιο', όπως συνήθως αναφέρεται, εστιάζει και η επεξεργασία που ακολουθεί, καθώς εκεί καταγράφεται το μήνυμα του μύθου, αλλά, επιπλέον, γιατί το αποφθεγματικό του ύφος αντιστοιχεί σε μια γραμματική δομή που διαφοροποιείται από την ιστορία που προηγήθηκε και δεν είναι εύκολα κατανοητή από τα παιδιά.

- Από την άλλη σε ένα κειμενικό είδος, όπως το παραμύθι, μπορούμε να παρατηρήσουμε γραμματικά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν το είδος σε υποκατηγορίες. Χαρακτηριστικό του λαϊκού παραμυθιού είναι οι αόριστες αναφορές στους ήρωες, π.χ. ο βασιλιάς, ο ζητιάνος, η γριά. Αντίθετα, στα σύγχρονα παραμύθια παρουσιάζονται ήρωες, όπως η Χιονάτη, η Κοκκινোসκουφίτσα, ο μικρός και ο μεγάλος Κλάους, και άλλοι. Οι ήρωες αυτοί αποτελούν προσωπικότητες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και είναι εύκολα αναγνωρίσιμοι από τα παιδιά. Η διαφοροποίηση αυτή δίνει άλλες προοπτικές στις διδακτικές εφαρμογές, όπως για παράδειγμα η γνωστή 'παραμυθοσαλάτα'.
- Τέλος, στη σύγχρονη βιβλιογραφία που αφορά στη νηπιακή και παιδική ηλικία, υπάρχουν κείμενα με λογοτεχνικό ύφος που, ωστόσο, στοχεύουν κυρίως στην πληροφόρηση. Έτσι, η δομή τους δεν αντιστοιχεί στα κειμενικά στάδια της Αφήγησης. Η γνώση αυτή δίνει στον/ην εκπαιδευτικό άλλες προοπτικές στην επεξεργασία του κειμένου, που θα ήταν άστοχες για ένα αφηγηματικό κείμενο. Για παράδειγμα, στα κείμενα αυτά μπορούν οι πληροφορίες να χαρακτηριστούν ως βασικές ή δευτερεύουσες- επεξηγηματικές και έτσι ο εκπαιδευτικός να εστιάσει ή ακόμη να αναφερθεί αποκλειστικά σε αποσπάσματα του κειμένου που θεωρεί σημαντικά και συναφή με τους διδακτικούς στόχους.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- o Bruner, J. (2004) *Δημιουργώντας Ιστορίες. Νόμος, Λογοτεχνία, Ζωή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- o Stein, N. (1992). Η ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να λένε ιστορίες. Στο Σ. Βοσνιάδου (επιμ.). *Κείμενα εξελικτικής Ψυχολογίας*, 1ος том., Αθήνα: Gutenberg, 113-136.

Ξενόγλωσση

- o Bakhtin, M. (2003). The Dialogic imagination. Στο P. Morris (ed.), *The Bakhtin Reader*. London: Arnold, 74-80.
- o Bathia, V. K. (1993). *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman.
- o Christie, F. (2002). *Classroom Discourse Analysis. A Functional Perspective*. London: Continuum.
- o Eggins, S. (2004). *An Introduction to Systemic Functional Linguistics*. London: Continuum.
- o Macken-Horarik, M. (2002). "Something to shoot for": A Systemic Functional Approach to teaching Genre in Secondary School Science. Στο A. Johns (ed.), *Genre in the Classroom: Multiple Perspectives*. N.J. & London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 17-42.
- o Martin, J. R. (1989). *Factual writing*. Oxford, England: Oxford University Press.
- o Martin, J. & Rose, D. (2007). *Working with Discourse. Meaning Beyond the Clause*, London: Continuum.
- o Vološinov, V. (2003). Marxism and the Philosophy of Language. Στο P. Morris (ed.), *The Bakhtin Reader*. London: Arnold, 74-80.

